

KS. WOJCIECH GÓRALSKI, *Simulatae nuptiae nullius momenti sunt (D. 23, 2, 30). Symulacja zgody małżeńskiej w najnowszym orzecznictwie Roty Rzymskiej na przykładzie wybranych wyroków (2014-2021)*, Pelplin: Wydawnictwo Bernardinum 2023, ISBN: 978-83-8333-005-1, ss. 208.

DOI:<https://doi.org/10.18290/rnp23332.8>

Książd prof. dr hab. Wojciech Góralski w swojej monografii z 2023 r. zainteresował się dość aktualnym i ważnym zagadnieniem nie tylko dla teoretyków kanonicznego prawa małżeńskiego, ale również dla pracowników kościelnego wymiaru sprawiedliwości. Treść kan. 1057 § 1 KPK wskazuje na zgodę stron (*consensus*) zawierających małżeństwo, która jest elementem konstytutywnym każdego związku małżeńskiego, a dodane na końcu kan. 1057 § 1 KPK stwierdzenie, że zgody tej „nie może uzupełnić żadna ludzka władza” stanowi fundamentalne założenie systemowe. Już we wstępie Autor zauważa, że mogą pojawić się sytuacje, w których nupturient wyraża zgodę małżeńską w sposób zewnętrzny, natomiast wewnętrznie może wykluczać bądź samo małżeństwo, bądź jakiś jego istotny element lub przymiot. Wówczas ma miejsce symulacja zgody małżeńskiej, co skutkuje nieważnością małżeństwa (kan. 1101 § 2 KPK).

Mimo że ustawodawca w kan. 1101 § 1 KPK przyjmuje domniemanie prawne, że „wewnętrzna zgoda odpowiada słowom lub znakom użytym przy zawieraniu małżeństwa”, to jednak w następnym paragrafie określa, że wykluczenie samego małżeństwa lub jakiegoś istotnego elementu małżeństwa, albo jakiegoś istotnego przymiotu małżeństwa (kan. 1101 § 2 KPK) powoduje, że małżeństwo jest nieważne. I jakkolwiek przedstawiona norma prawna jest materią dość dobrze rozpoznaną w literaturze przedmiotu, to jednak problematyka związana z orzekaniem z tytułu symulacji częściowej wciąż budzi duże zainteresowanie. W szczególności przemawia za tym fakt, jak sam Autor stwierdził we wstępie, że „praktyka sądowa wskazuje na to, że symulacja zgody małżeńskiej jest jednym z najczęstszych tytułów figurujących na wokandach trybunałów kościelnych”.

Książka ks. prof. Wojciecha Góralskiego jest prezentacją dziesięciu wybranych wyroków Roty Rzymskiej (w tym siedmiu niepublikowanych) z lat 2014-2021 w sprawach rozpoznanych z tytułów symulacji zgody małżeńskiej tak całkowitej, jak i częściowej. Autor wyjaśnia we wstępie, że celem publikacji jest przybliżenie pracownikom kościelnego wymiaru sprawiedliwości orzecznictwa wymienionego Trybunału Apostolskiego. Choć w korpusie pracy można dostrzec brak wyroków z lat 2015-2019, to jednak Autor dość trafnie broni się przed tego rodzaju wątpliwościami, wskazując w tytule, że są to „wybrane wyroki”, co oznacza, że wybrał te orzeczenia,

które uznał za znaczące lub do których miał dostęp. Za tym ostatnim stwierdzeniem przemawia fakt, że Autor dziękuje ks. prał. dr. Grzegorzowi Erlebachowi za udostępnione orzeczenia rotalne.

Praca została usystematyzowana w dziesięciu rozdziałach, w których Autor analizuje orzecznictwo Roty Rzymskiej według następującego schematu: 1. motywy prawne, 2. motywy faktyczne oraz 3. uwagi do wyroku.

W rozdziale I został zaprezentowany wyrok c. Erlebacha z 3 lipca 2014 r., który dotyczy wykluczenia dobra wierności (kan. 1101 § 2). Odnosząc się do motywów prawnych i faktycznych, Autor przypomniał czytelnikowi, że dobro wierności oznacza wzajemną wierność małżonków w wypełnianiu umowy małżeńskiej, która to wierność, usankcjonowana prawem Bożym, należy się wyłącznie drugiej stronie i nie można jej przyznać komukolwiek innemu. Ks. Góralski konstatuje, że wyrok ten stanowi przykład wnikliwej oceny materiału dowodowego, ukierunkowanej na poznanie prawdziwej intencji strony pozwanej.

W rozdziale II Autor odnosi się do wyroku c. Yaacoub z 24 lipca 2014 r. w sprawie *error qualitatis* (kan. 1097 § 2 KPK) oraz wykluczenia *bonum prolis* (kan. 1101 § 2 KPK). W intrygującym skądinąd dla czytelnika rozdziale dość dokładnie wyjaśnia, że tytuł nieważności *exclusio boni prolis* to jeden z rodzajów symulacji częściowej zgody małżeńskiej, co oznacza świadome zafalszowanie małżeństwa, stanowiące przeciwieństwo prawdziwej zgody małżeńskiej. Nieważność takiego małżeństwa wynika z samego prawa naturalnego.

Interesujące spostrzeżenia Autora zostały również zaprezentowane w rozdziale III, w którym analizuje wyrok z 31 lipca 2014 r. c. Caberletti, dotyczący wykluczenia nierozzerwalności małżeństwa (kan. 1101 § 2 KPK) oraz poważnego braku rozeznania oceniającego (kan. 1095, 2° KPK) i bojaźni (kan. 1103 KPK). Autor jednoznacznie przypomina czytelnikowi, że wykluczenie warunkowe (hipotetyczne) skutkuje nieważnością małżeństwa, gdy nupturient przyjmuje nierozzerwalność pod warunkiem rozwiązania wspólnoty wtedy, gdy „coś się zdarzy”. Natomiast zwrócenie się przez kontrahenta o rozwód cywilny niekoniecznie musi świadczyć o wykluczeniu nierozzerwalności.

Równie interesujący jest wyrok Roty Rzymskiej z 16 czerwca 2020 r., który dotyczy wykluczenia małżeństwa (kan. 1101 § 2 KPK) oraz wykluczenia *bonum prolis*. Analizując motywy prawne i faktyczne, Autor stwierdza, że miłość małżeńska ma miejsce wtedy, gdy jest skierowana ku potomstwu, a jeżeli nupturient wyklucza skierowanie małżeństwa ku zrodzeniu potomstwa, nie podejmuje wówczas zgody małżeńskiej, wyłączając z niej istotny element.

Szczególne zainteresowanie budzi analiza wykluczenia godności sakramentalnej małżeństwa oraz nierozzerwalności małżeństwa, która została zawarta w rozdziale V. Analiza tego wyroku (c. Caberletti z 4 grudnia 2020 r.) jest najobszerniejsza ze wszystkich, liczy bowiem 27 stron (91-118). Odnosząc się do orzeczenia, Komentator przywołuje Magisterium Kościoła w przedmiocie godności sakramentu małżeństwa, które stanowi, że wymiar sakramentalny jest ściśle związany z małżeństwem chrześcijańskim i nie może powstać prawdziwe małżeństwo, które tym samym nie byłoby sakramentem. Potwierdzeniem tej doktryny jest kan. 1055 § 1 KPK.

Analiza wykluczenia wierności zawarta w rozdziale VI (c. Jaeger z 5 maja 2020 r.) jest jedną z najmniejszych objętościowo analiz wyroków zawartych w recenzowanej publikacji. W uwagach do prezentowanego wyroku ks. Góralski, co nie jest zaskoczeniem, dość wyraźnie wyjaśnia czytelnikowi, na czym polega wykluczenie wierności małżeńskiej. W konkluzji stwierdza, że wierność ta polega na wyłączności relacji małżeńskiej, która różni się co do zasady od wszystkich innych relacji ludzkich. Symulacja zgody małżeńskiej w tym przypadku wyraża się intencją niedochowania wierności małżeńskiej i jest wystarczającą przesłanką przemawiającą za nieważnością zawartego związku. Słusznie Autor zwraca uwagę na konieczność wnikliwej wstępnej oceny przypadku, jej brak bowiem niepotrzebnie komplikuje dalsze postępowanie.

Równie interesujące są rozważania Autora poświęcone wykluczenia małżeństwa i wierności. Analizując wyrok c. Heredia Estaban z 15 czerwca 2021 r. Autor podkreśla, że przyczyną sprawczą małżeństwa nie jest małżeństwo *in facto esse*, lecz zgoda stron prawnie do tego zdolnych, której nie może uzupełnić żadna władza ludzka (*matrimonium in fieri*). W uwagach do orzeczenia Autor zwraca uwagę, że w przypadku symulacji zgody małżeńskiej sędzia dotyka trudnej kwestii, która dotyczy jedności małżeństwa i wierności małżeńskiej. W poznaniu prawdy zaskarżonego małżeństwa niezwykle istotne znaczenie dla praktyki jest zwrócenie uwagi na kan. 1752 KPK, wiarygodność stron, oraz na kan. 1060 KPK.

Wyrok c. Todisco z 15 lipca 2021 r. stanowi znaczącą dla praktyki sądowniczej analizę wykluczenia *bonum prolis*. Choć przedmiot ten był już podejmowany w rozdziale IV, to w rozdziale VIII Autor koncentruje się na analizie zarówno *bonum coniugum*, jak i *bonum prolis*. W uwagach do wyroku podkreśla, że „zawierając małżeństwo, nupturient czyni drugą stronę uczestnikiem własnej tożsamości prokreacyjnej, a więc bycia matką i bycia ojcem (tzw. możliwość prokreacyjna), przy czym chodzi o możliwość *in suis principiis*, a więc płodność strukturalną, czyli potencjalną (*fecunditas facti*). Nieważność małżeństwa powoduje jedynie wykluczenie płodności strukturalnej” (s. 1658).

Rozdział IX odnosi się do wykluczenia nierozzerwalności małżeństwa. Podstawą tej analizy stanowi wyrok c. Arellano Cedillo z 9 listopada 2021 r. I choć Autor zauważa, że zarówno motywy prawne, jak i faktyczne zostały dość szeroko omówione przez turnus rotalny, to ważne jest wyszczególnienie trzech form wykluczenia *bonum sacramenti*, m.in. wykluczenia warunkowego. Autor podkreśla dość skrupulatną troskę redaktora wyroku rotalnego opisującego stan faktyczny oraz jego interpretację. Okazuje się bowiem, że rozbieżności zeznań stron i ich świadków mogą prowadzić do błędnego rozpoznania przez trybunał.

W ostatnim zaś rozdziale Autor zainteresował się raz jeszcze wykluczeniem *bonum prolis* i czyni to na kanwie wyroku c. Da Costa Gomes z 15 grudnia 2021 r. Akcentuje tutaj, za redaktorem orzeczenia, że zrodzenie potomstwa należy do wewnętrznej natury małżeństwa. Dziecko jest żywym odbiciem prawdziwej miłości małżeńskiej oraz trwałym znakiem jedności małżonków.

Mając na uwadze zaprezentowane wyżej wyroki, z całym przekonaniem można dostrzec pełen profesjonalizm ks. Wojciecha Góralskiego. Należy podkreślić, że Autor, z punktu widzenia czytelnika, podjął się zagadnień trudnych i zawiłych. Mimo

to nie brakuje w nich krytyki naukowej i wysokiego poziomu wnikliwości badawczej. Wartość dzieła podnosi fakt, że jest oparte na bogatej bazie źródłowej i najnowszej literaturze przedmiotu. Bez wątpliwości należy uznać, że recenzowana książka to kolejne *instrumentum*, które ma na celu niesienie pomocy zwłaszcza tym, którzy zajmują się sprawami małżeńskimi w różnych funkcjach. Taki też zresztą był zamiar Autora, skoro sam we wstępie stwierdza, że publikacja ta jest nie tylko prezentacją źródeł prawa, o których stanowi kan. 19 KPK, lecz również ma na celu przybliżenie pracownikom kościelnym orzecznictwa Trybunału Apostolskiego, które może służyć jako pomoc w poprawnym stosowaniu prawa małżeńskiego w procesach *nullitatis matrimonii* prowadzonych w trybunałach niższych stopni jurysdykcji.

Ks. dr hab. PAWEŁ KALETA, prof. KUL
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
e-mail: pawel.kaleta@kul.pl
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6159-0997>

O. EGIDIUSZ JAROSŁAW WŁODARCZYK OFM, *Głoszenie słowa Bożego w sanktuarium w Kalwarii Zebrzydowskiej po Soborze Watykańskim II. Studium historyczno-homiletyczne*, Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo OO. Bernardynów Calvarianum 2022, ISBN 978-83-63440-93-0, ss. 615.

DOI:<https://doi.org/10.18290/rnp23332.9>

Monografia pt. *Głoszenie słowa Bożego w sanktuarium w Kalwarii Zebrzydowskiej po Soborze Watykańskim II. Studium historyczno-homiletyczne* opublikowana została (jako dwunasty tom¹) w redagowanej przez ks. Henryka Sławińskiego znakomitej

---

¹ Wcześniej w serii wydawniczej „Ancilla Verbi” ukazały się: tom 1: Henryk SŁAWIŃSKI, *Znak zwycięstwa. Symbolika Krzyża w liturgii sakramentów świętych*, Włocławek: [s.n.] 2001; tom 2: *Komisja do spraw Życia i Posługi Kapłanów przy Krajowej Konferencji Biskupów Katolickich USA, „Dziś spełniły się słowa Pisma, któreście słyszeli”. Homilia w niedzielnym zgromadzeniu wiernych*, przekład i wprowadzenie ks. Henryk Sławiński, Włocławek: [s.n.] 2002; tom 3: *Homilia niedzielna. Dokumenty Konferencji Episkopatu Stanów Zjednoczonych*, przekład, opracowanie i redakcja ks. Henryk Sławiński, Kraków: Wydawnictwo Salwator 2015; tom 4: *Głosimy Pana Jezusa Chrystusa. Treść przepowiadania*, red. Henryk Sławiński, Kraków: Uniwersytet Papieski Jana Pawła II, Wydawnictwo Naukowe 2017; tom 5: Tomasz KRZESIĆ OMI, *Problematyka czyśćca w polskim przepowiadaniu po Soborze Watykańskim II*, Kraków: UNUM 2017; tom 6: Arkadiusz CYGAŃSKI, *Dialogiczny wymiar homilii po Soborze Watykańskim II*, Kraków: UNUM 2018; tom 7: Henryk SŁAWIŃSKI, *Homilia w zgromadzeniu eucharystycznym. Recepcja współczesnego nauczania Kościoła w „Dyrektorium homiletycznym”*, Kraków: Wy-